

TIIVISTELMÄ

Sari Witting, ergonomia, lääketieteen laitos, Itä-Suomen yliopisto

Lukivaikeuden yhteys koettuun työkykyyn ja vaikeuksiin työtehtävissä

Pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää henkilöiden, joilla oli lukivaikeus, kokemaa työkykyä, lukivaikeudesta johtuvia työnteon vaikeuksia sekä työpaikalla toteutettuja ja toivottuja tukitoimia. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella Erilaisten oppijoiden liitto ry:n jäsenjärjestöjen kautta. Kyselyyn vastasi 106 paikallisjärjestöjen jäsentä.

Lukivaikeus on neuropsykologinen ominaisuus, jossa haasteet ilmenevät tiedonkäsittelyn eri osa-alueilla. Nykyisin työtehtävistä selviytyminen vaatii entistä enemmän tiedonkäsittelyä kuten sujuvia ja nopeita lukemisen sekä kirjoittamisen taitoja, koska monet työasiat hoidetaan sähköpostilla, chatilla, jaettavilla muistioilla tai raporteilla. Myös keskittymiskyky ja oman toiminnan suunnittelu ovat nousseet tärkeiksi ammatillisiksi taidoiksi.

Lukivaikeus voi vaikuttaa työkykyyn

Tämä pro gradu -tutkimus osoittaa, että vastaajat, joilla oli keskivaikea tai lievä lukivaikeus, arvioivat työkykynsä hyväksi. Sitä vastoin vastaajat, joilla oli vaikea lukivaikeus, arvioivat työkykynsä kohtalaiseksi. Lisäksi he olivat olleet pitkällä sairauslomalla kaksi kertaa useammin kuin muut.

Tämän opinnäytetyön mukaan vastaajilla, joilla oli vaikea lukivaikeus, ilmeni muita useammin työnteon vaikeuksia sujuvassa lukemisessa, tuottavassa kirjoittamisessa sekä työtehtäviin keskittymisessä. Näin ollen työtehtävissä yhä keskeisempään asemaan nousseet tiedonkäsittelytaitojen vaatimukset saattavat vaikuttaa työtehtävistä selviytymiseen ja tätä kautta työntekijän kokemaan työssä jaksamiseen tai työkykyyn etenkin niillä työntekijöillä, joilla on vaikea lukivaikeus.

Lukivaikeus vahvistaa muita työnteon vaikeuksia

Lukivaikeus tuskin on ainoa syy työkyvyn alentumaan tai sairauspoissaoloon, mutta siitä johtuvat työnteon vaikeudet saattavat vahvistaa työntekijän kokemaa negatiivista kuormittumista ja työssä jaksamisen ongelmia.

Useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan lukivaikeus voi vaikuttaa työntekijän voimavaroihin altistamalla mielenterveyden oireille, kuten masennukselle, ahdistukselle, stressille tai työuupumukselle.

Tukitoimet eivät vastaa toiveita ja tarpeita

Vastauksista nousi esille kaksi työpaikan tukitoimiin kohdistuvaa kohtaanto-ongelmaa. Työympäristöön liittyviä parannuksia toivottiin vähiten, mutta niitä oli työpaikoilla toteutettu useimmin. Toinen ristiriita toteutetuissa ja toivotuissa tukitoimissa kohdistui työaikaan.

Neljännes toiveista suuntautui kiireen ja stressin vähentämiseen, mutta tähän liittyviä tukitoimia ei ollut työpaikoilla kuitenkaan tehty ja lukivaikeudesta johtuva lisäajan tarve jäi näin huomioimatta. Työpaikan tukitoimilla on mahdollista tukea työssä jaksamista ja työkykyä. Tämän tutkimuksen valossa kuitenkin työpaikoilla tarjottiin sellaisia tukikeinoja, jotka eivät täysin vastanneet työntekijöiden, joilla oli lukivaikeus, toiveita ja tarpeita.

Lukivaikeuden tunnistaminen ja räätälöity tuki auttaa

Koetun työkyvyn, pitkien sairauspoissaolojen ja työnteon vaikeuksien tulokset kertovat, että vastaajilla, joilla oli vaikea lukivaikeus, on työkyvyn heikkenemisen riskiä muita yleisemmin.

Tämän tutkimuksen valossa voidaan todeta, että työkykyriskiin tulee kiinnittää erityistä huomiota niiden työntekijöiden kohdalla, joilla on vaikea lukivaikeus. Lisäksi työpaikoilla tehtyjen tukitoimien tulee kohdata työntekijöiden, joilla on lukivaikeus, tarpeet ja toiveet.

Jokaiselle työntekijälle, jolla on lukivaikeus, tulee tarjota yksilöllistä tukea vaikeaksi osoittautuneiden työtehtävien suorittamiseen. Lukivaikeuden merkitys työtehtävistä selviytymiseen, työssä jaksamiseen ja työkykyyn tulee tunnistaa ja tiedostaa työpaikoilla paremmin.

Saatavilla osoitteessa:

<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20220916>